

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
(нерухомі — Державний реєстр Національного культурного надбання України)
Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури
Полтавської облдержадміністрації
(найменування органу охорони пам'яток)

ПАСПОРТ

I. НАЙМЕНУВАННЯ ПАМ'ЯТКИ**Курганний могильник****II. ТИПОЛОГІЧНА
НАЛЕЖНІСТЬ**

пам'ятка археології	пам'ятка історії	пам'ятка архітектури	пам'ятка мунумент. мистецтва
+			

III. ДАТУВАННЯ ПАМ'ЯТКИ (або дата історичної події, з якою пов'язане виникнення пам'ятки — для пам'яток історії)

Курганний могильник давньоруського часу, X – перша половина XIII ст.,
некрополь літописного міста Кснятин.

IV. АДРЕСА (місцезнаходження) пам'ятки: Полтавська область, Лубенський район, Снітинська сільська рада, с. **Снітин**, розташований в 1 км на північний захід від села, справа від автодороги в м.Лохвиця Полтавської області.

(Під'їзд — місцевим транспортом від м.Лубни Полтавської обл.).

**V. ХАРАКТЕР
СУЧАСНОГО
ВИКОРИСТАННЯ**

За початк. признач.	Культурно- освітнє	Турист.- екскурс.	Лікув.- оздор.	Житлові прим-ня	Госпо- дарче	Не вико- рист.
+	Музей бібліотека клуб	+	Лікарня санаторі й б/відп.		Устан. торгівлі пром. склад	

ДОДАТКИ:

Схема розташування — 2

Фото загального вигляду — 1

Рис. фрагментів — 1

Генплан — 1

Фото знахідок — 1

VI. ІСТОРИЧНІ ВІДОМОСТІ

А	для пам'ятки археології —	історія виникнення, ким і коли проводилися розвідки і розкопки, місце зберігання колекцій
	для пам'ятки історії —	історія виникнення: коротка характеристика подій, осіб, у зв'язку з якими об'єкт набув значення пам'ятки
	для пам'яток архітектури і монументального мистецтва —	автор, будівник, замовник, історія створення

Могильник функціонував протягом XI – XIII ст. Виник дещо раніше, ніж літописне місто Кснятин, однак більша частина поховань пов'язана з історією цього городища, — одного з укріплень Посульської оборонної лінії, створеної за князювання Володимира Святославича для захисту земель Київської Русі від нападів кочівників. Некрополь Кснятина складався із двох частин — нагірної (курганний могильник I) та заплавної у межах сучасного села (курганний могильник II).

Історія вивчення. Вперше згадується в матеріалах анкетування, проведеного Центральним Статистичним Комітетом, за ініціативою Д.Я. Самоквасова, в 1871-1873 рр. Оглядався і описаний В.Г. Ляскоронським в кінці XIX ст., який уклав ситуаційний план розміщення пам'ятки. Невеликі розкопки здійснені Г.Я.Стеллецьким тут було розкопано 9 курганів. В 1947 році оглядувався Ф.Б. Копиловим. У 1984 та 1986 рр. Ю.Ю. Моргуновим досліджені 12 насипів курганів, матеріали яких опубліковані.

Колекції зберігаються в Інституті археології НАН України, Чернігівському історичному та Полтавському краєзнавчому музеях.

б) перебудови і витрати, що змінили первісний вигляд пам'ятки

На території **курганного могильника I** до 1972 р. було знищено оранкою та спорудженням автотраси близько 50 курганів, частина насипів зберігає сліди грабіжницьких розкопок “колодязем” початку XX ст. Всього господарською та грабіжницькою діяльністю пошкоджено близько 120 насипів курганів. Насипи курганів, досліджених у 1980-х рр. розплановані. Північно-східна частина некрополя пошкоджена сучасним кладовищем, у насипи близько 150 курганів впущені сучасні поховання. Ця частина могильника відділена невеликим насипом та огорожена.

Курганний могильник II, нині зруйнований, знаходився у центрі села. Більшість курганів потрапила під забудову і сільський парк.

в) реставраційні роботи (загальна характеристика, час, автор, місце зберігання документації)

Не проводилися. Насипи курганів збереглися, переважно, досить добре, вершини більшості з них вкриті ковилою. З метою збереження *пам'ятки* варто звернути *особливу увагу на недопущення розростання сучасного кладовища* на територію некрополя.

VII. ОПИС ПАМ'ЯТКИ

А	Для пам'яток археології —	характер культурного шару, найважливіші знахідки
	Для пам'яток історії —	характеристика пам'ятки, наявність, текст і час встановлення меморіальної дошки
	Для пам'яток архітектури —	основні особливості планувальної композиційно-просторової структури і конструкцій; характер декору фасадів і інтер'єрів; наявність живопису, скульптури, прикладного мистецтва; будівельний матеріал, основні габарити
	Для пам'яток монументального мистецтва —	основні особливості композиційного і колористичного рішення: тексти, матеріал, техніка, розмір

Місцезнаходження, топографія та навколишні пам'ятки. **Курганний могильник I** розташований в 1 км на північний захід від с. *Снітин*, *Снітинської сільської ради*, *Лубенського району*, *Полтавської області*, та в 1 км на північний захід від решток городища літописного міста Кснятин, справа від автодороги до м.Лохвиця. Він займає

поверхню високого (більше 40 м над рівнем заплави) миса третьої тераси, утвореного злиттям долин р.Сула і її правої притоки р.Сулиця. Могильник знаходиться на рівній частині плато, охоплюючи площу близько 14 га, розміром 450 м (захід-схід) x 300 м.

Курганий могильник I давньоруського міста Кснятин X-XIII ст. складався з понад 1000 насипів (на кінець XIX ст.), висотою від 0,1 до 2,0 м та діаметром 3-11 м. На сьогодні збереглося більше 550 насипів та ще понад 150 курганів, пошкоджених сучасним кладовищем. Ровики переважно не простежуються. Частина поховань, з меншими могилами невеликих розмірів, датуються серединою – другою половиною XI ст. Вони є синхронними або небагато старіші за спорудження укріплень літописного “міста” Кснятина. Переважна ж більшість поховань — відноситься до XII – XIII ст.

Другий, нині зруйнований, *могильник II* розташовувався у центрі села. З нього відомі знахідки дротових перстнів, ліроподібна бляшка і кремій з овальним кресалом (збори А.П. Машенко). Курганий могильник II давньоруського часу, у складі близько 700 курганів (на середину XIX ст.) висотою 0,5-1,5 і діаметром 6-15 м, на сьогодні знищений забудовою та знаходиться під парком, насадженим у 1950-х рр.

Публікація матеріалів досліджених поховань з розкопок Г.Я.Стеллецького здійснена О.Є.Черненко, а останніх розкопок — Ю.Ю.Моргуновим.

б) загальна оцінка суспільної, науково-історичної та художньої значимості пам'ятки

Курганий могильник у с.Снітин — є одним із найбільших, збережених на Лівобережжі, курганах некрополів літописних “міст” і належить одному з найкрупніших городищ давньоруського часу Посульської оборонної лінії. Звісно, збереження та охорона такої пам'ятки надзвичайної історико-культурної цінності має винятково важливе значення у вивченні особливостей виникнення й утворення військово-адміністративних ранньоміських центрів Лівобережної України. Курганний некрополь належав “місту” Кснятин, яке неодноразово потрапило на сторінки літописів.

VIII. ОСНОВНА БІБЛІОГРАФІЯ, АРХІВНІ ДЖЕРЕЛА, ІКОНОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ (за часом виходу в світ)

Ляскоронський В.Г. Остатки древнего городища в м. Снитын, Лубенского у., Полтавской губ. // Киевская старина. — К., 1896. — Дек. — № 12. — С. 332-336.

Ляскоронский В.Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р.Сулы // Труды IX Археологического съезда. — М., 1901. — Т. 1. — С. 431-440.

Макаренко Н.Е. Городища и курганы Полтавской губернии. — Полтава, 1917. — С. 77.

Моргунов Ю.Ю., Неприна В.И., Супруненко А.Б. Отчет Посульской комплексной экспедиции институтов археологии АН СССР, АН УССР и Полтавского краеведческого музея о раскопках и разведках в Лубенском районе Полтавской области УССР в 1984 г. // ИА НАНУ. — 1984/51. — № 2436.

Черненко Е.Е. Розкопки в Полтавской губернии накануне XIV археологического съезда (1907) // Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины: [Первый] областной научно-практический семинар / ТДС. — Полтава: ПКМ, 1988. — С. 42.

Моця А.П. Погребальные памятники Южно-Русских земель. — К.: Наукова думка, 1990. — С. 82, 89, 94.

Моргунов Ю.Ю. Летописный город Кснятин и его некрополь // КСИА. — М., 1991. — С. 39-43. Полтавщина: Енциклопедичний довідник. — К.: УЕ, 1992. — С. 879.

Моргунов Ю.Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы. — Курск, 1996. — С. 73-77.

ТЕХНІЧНИЙ СТАН

характеристика загального стану: для пам'яток археології		Добрий	середній	Поганий	аварійний
	Курганів		+		
	найважливіших знахідок		+		

для пам'яток архітектури та історії	Конструкцій				
	Стін				
	Покриттів				
	Стель				
	Підлоги				
	декору фасадів				
	інтер'єрів				
В інтер'єрі	Живопису				
	Скульптури				
	прикл. Мистецтва				
для пам'яток монументального мистецтва	Цоколя				
	Постаменту				
	Скульптури				
	Грунту				
	Фарбованого шару				

Х. СИСТЕМА ОХОРОНИ

а) категорія охорони

Національна	місцева	не взято
+		

б) дата і № документа про взяття під охорону

Рішення виконкому Полтавської обласної ради від 23 квітня 1982 р. № 247.

Порядковий номер за Державним реєстром Національного культурного надбання — **№ 3962.**

в) границі охоронної зони і зони регулювання забудови (короткий опис з посиланням на стверджуючий документ) визначені

за рішенням Полтавської обласної ради від 8 липня 1975 р. № 305 “Перелік пам'ятників союзного значення Полтавської області з визначенням охоронних зон”.

Межа охоронної зони навкруги могильника проходить на північний схід, до урвища над р. Сула, на захід — до дороги, решта — обмежена садибами мешканців села.

г) балансова належність і конкретне використання

Могильник є громадським вигоном у складі земель запасу Снітинської сільської ради Лубенського району.

д) дата і № охоронного документа

Дата складання паспорта

Паспорт склав Мироненко К.М., старший науковий співробітник
відділу охорони пам'яток археології ЦОДПА
(прізвище, ім'я по батькові, посада або професія)

“30” листопада 2001 р.

_____ (Мироненко К.М.)
(підпис)

Заст. начальника

управління культури Полтавської облдержадміністрації _____ (Белько О.В.)
(підпис)

с. Снітин, Лубенського району, Полтавської області.

Курганний могильник літописного "міста" Кснятин

X - XIII ст.

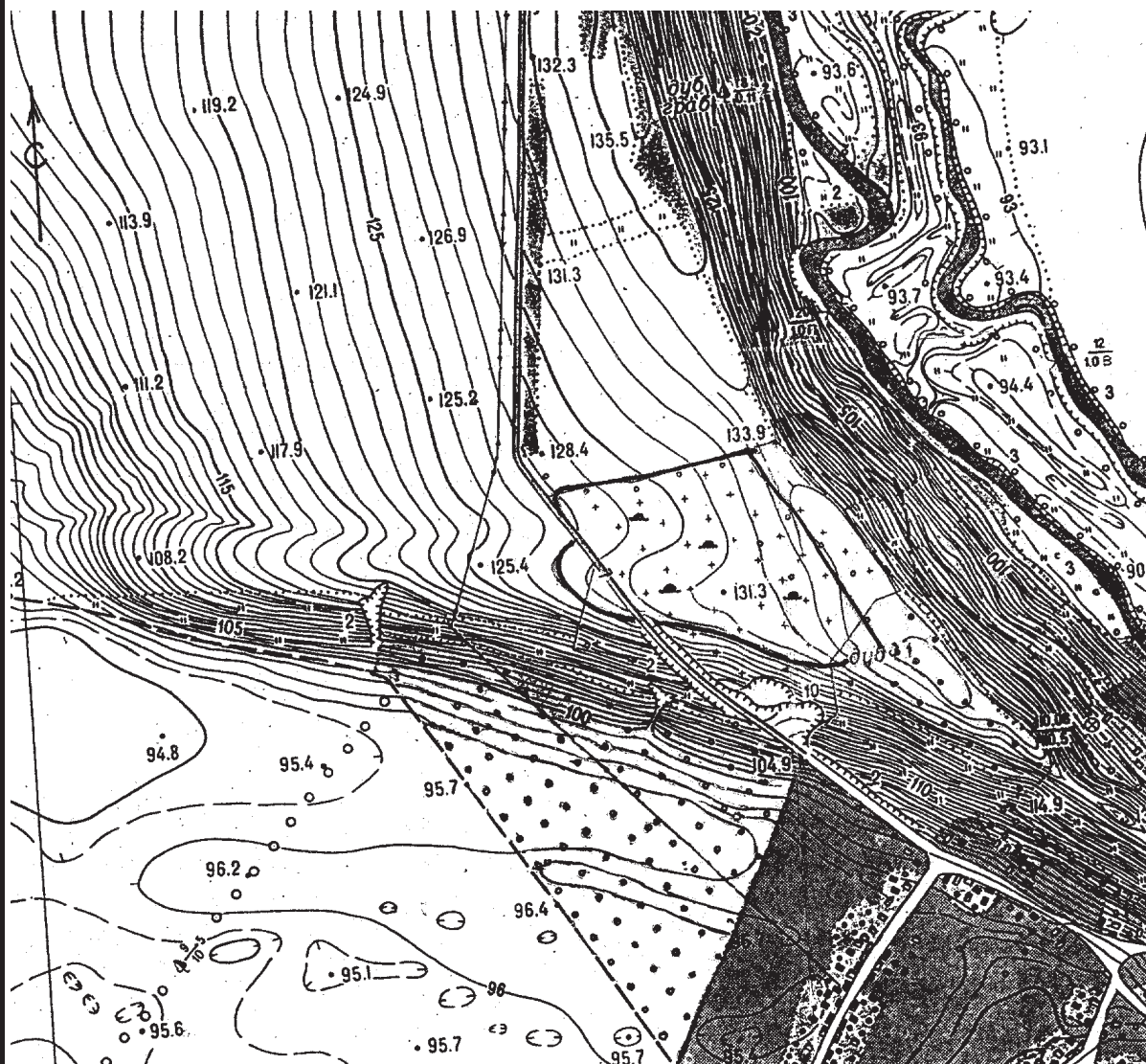

Схема розміщення.

Основа: Карта М 1:10000. — М.: ГУГК, 1972.

с. Снітин, Лубенського району, Полтавської області.

Курганний могильник літописного “міста” **Кснятин**

X - XIII ст.

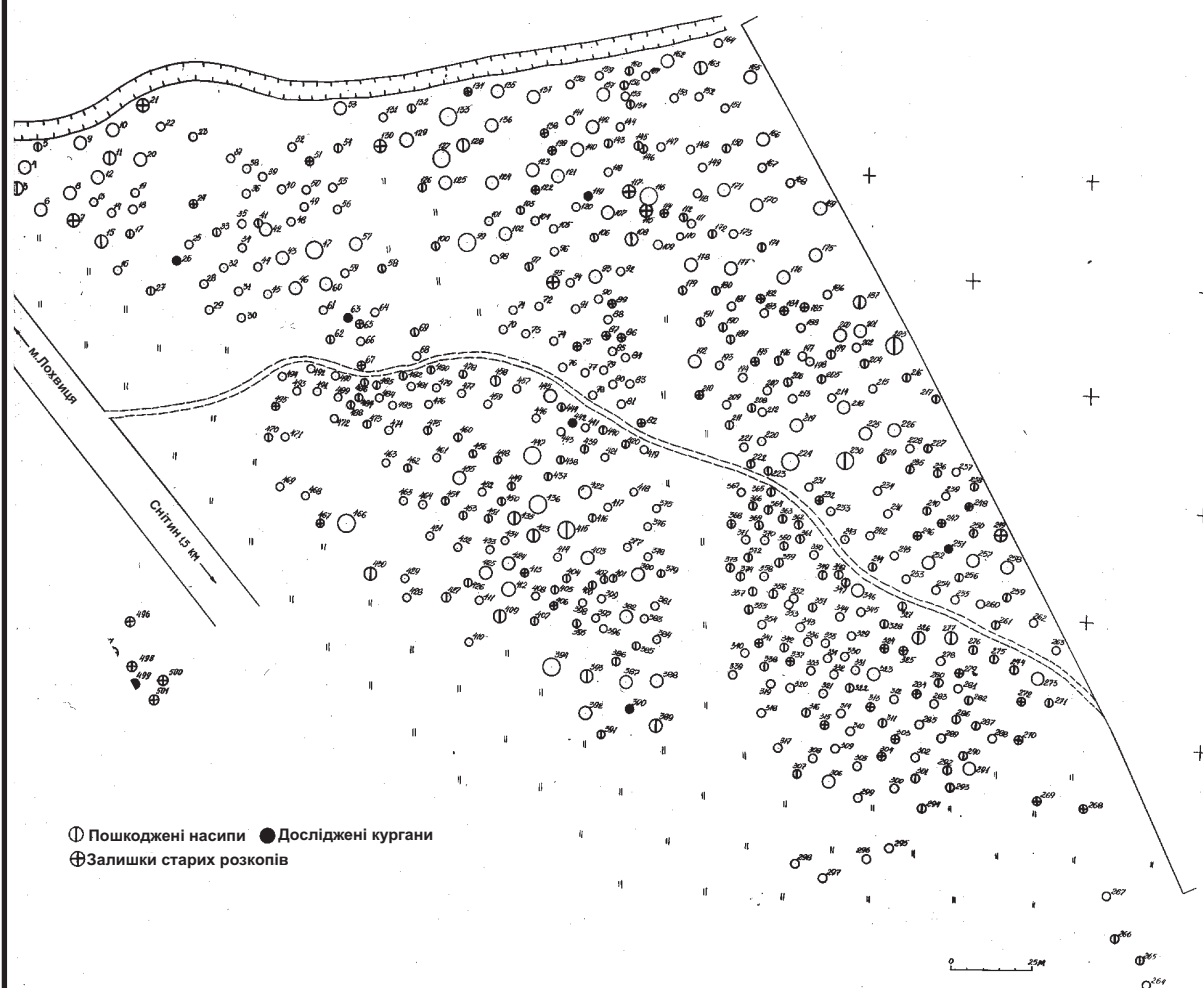
фото Пойдььома В.О., 1975.

Кургани некрополю.

с. Снітин, Лубенського району, Полтавської області.

Курганний могильник літописного "міста" Кснятин

X - XIII ст.

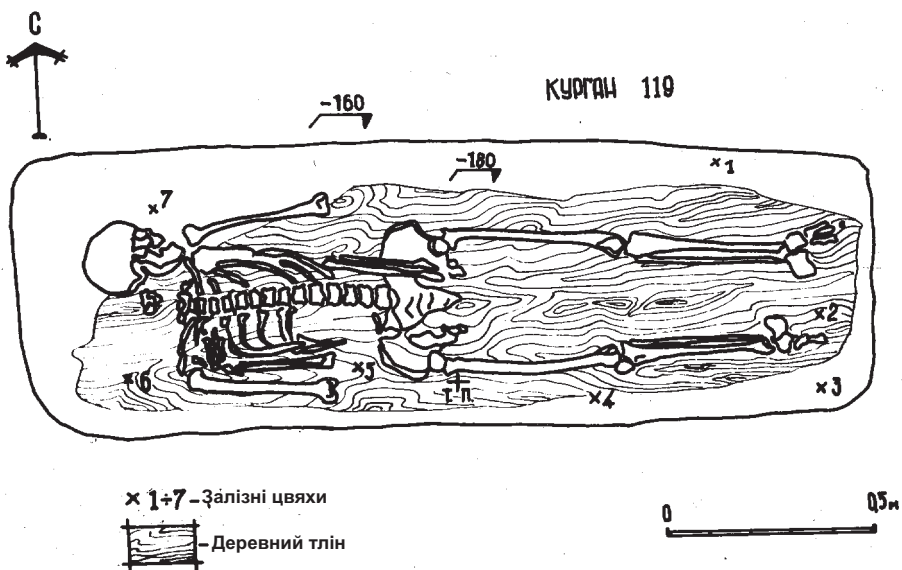
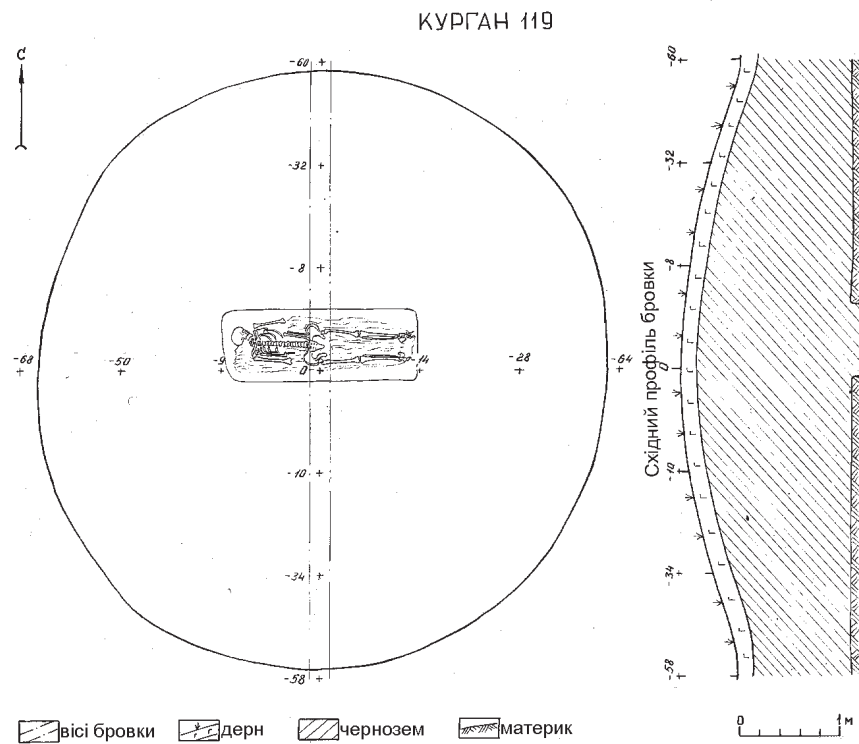
План могильника.

За Моргуновим Ю.Ю., 1984.

с. Снітин, Лубенського району, Полтавської області.

Курганний могильник літописного "міста" Кснятин

X - XIII ст.

План кургану та поховання
№ 119 / 1984 р.

Розкопки Моргунова Ю.Ю., 1984.

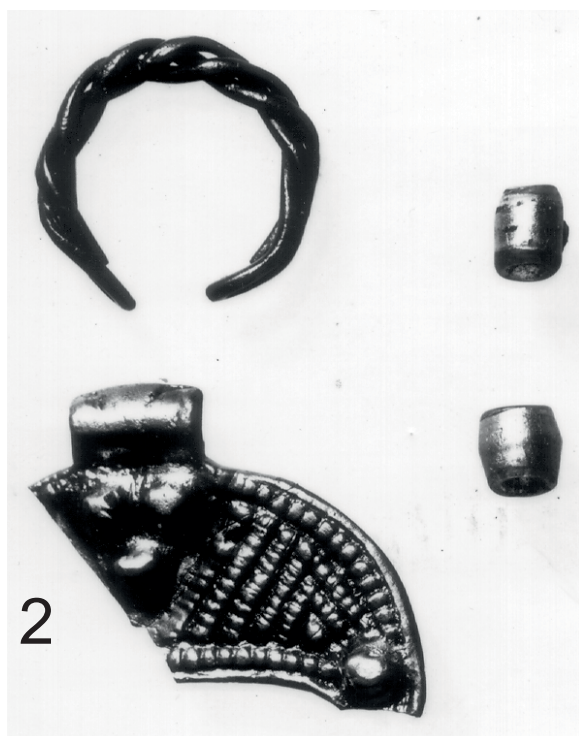
1.3.746-2.16.13

Індекс

с. Снітин, Лубенського району, Полтавської області.

Курганний могильник літописного "міста" Кснятин

X - XIII ст.

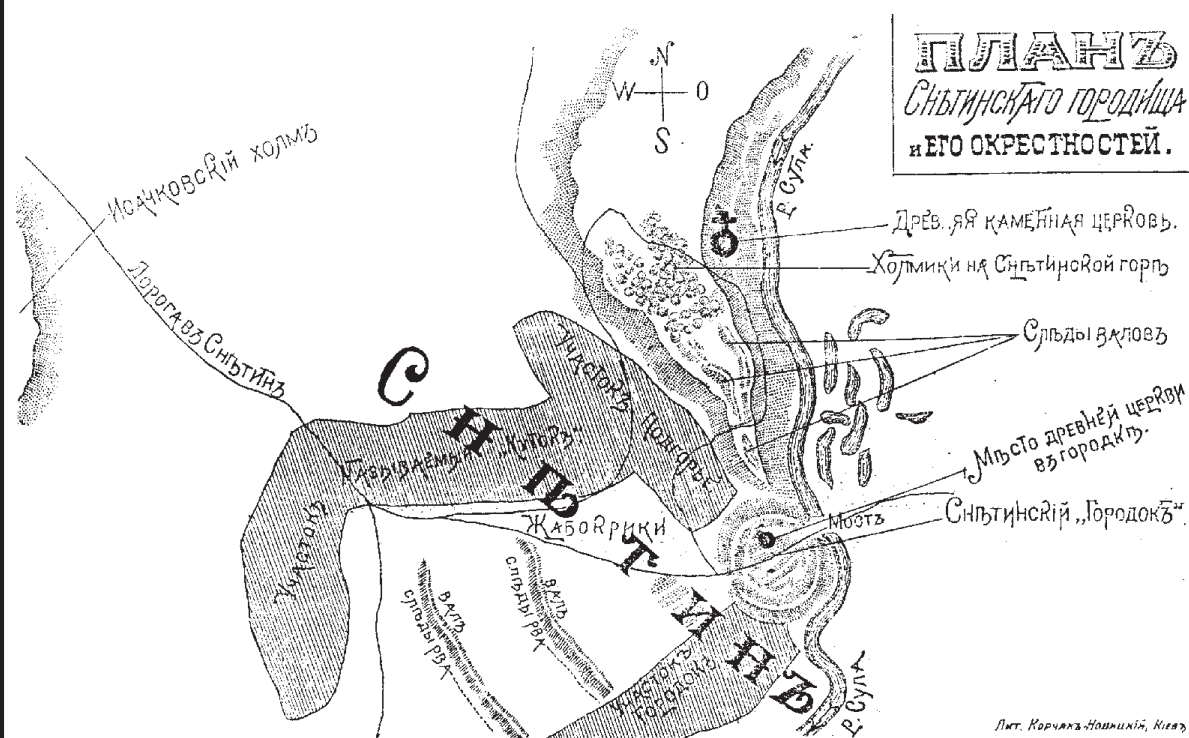
Знахідки з курганів

. Знахідки з розкопок кургану №63/1984;

2. Знахідки з пошкоджених курганів

Розкопки Моргунова Ю.Ю., 1984.

X - XIII CT.

План розташування пам'яток в околицях с.Снітин

За Ляскоронським В.Г., 1896 р.